

.05.2026 nr 1-2/26-252/2

ARVAMUS

Kellele: Euroopa Liidu asjade komisjon

Istungi kuupäev: 11.05.2026

Võtsid osa: Komisjoni liikmed: Marek Reinaas, Jaak Aab, Mario Kadastik, Mait Klaassen (Õnne Pillaku asendusliige), Rene Kokk, Mart Maastik, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi
Komisjoni ametnikud: Eve-Ly Kübard (nõunik-sekretariaadijuhataja), Mari Tänav (nõunik), Kiia Väli (konsultant), Maria Haas (konsultant)

Puudusid: Aleksei Jevgrafov, Tõnis Mölder ja Reili Rand

Kutsutud: Kliimaministeeriumi kliimaosakonna juhataja Laura Remmelgas, sama osakonna nõunik Annika Varik ja välissuhete osakonna EL teemade valdkonnajuht Eliise Merila

Teema: Arvamuse andmine Euroopa Liidu süsiniku piirimeetme laiendamise ja nõuetest kõrvalehoidmise meetmete ning ajutise dekarboniseerimise fondi kohta - COM(2025) 989, COM(2025) 990

Ülevaade arutelust

Laura Remmelgas andis algatusest ülevaate (lisa 2). Süsiniku piirimeetme puhul on tegemist juba kehtiva määrusega, mis tähendab, et kolmandatest riikidest imporditavatele kaupadele lisandub CO₂ hind. Eesmärk on ühtlustada Euroopa Liidus (EL) toodetavate kaupade hinda kolmandate riikide toodetega, kus on madalamad keskkonnanõuded ja mõningates riikides puudub ka heitkogustega kauplemise süsteem, mis EL-is on olemas. Meetme peamine eesmärk on EL-is toodetud kaupade konkurentsivõime tõstmine siinsel siseturul. Kehtiv määrus ei rakendu kõikidele kaupadele, vaid hetkel rauale, terasele, alumiiniumile, tsemendile, väetistele, vesinikule ja elektrile. Tegemist on toodetega, mis kuuluvad EL-is heitkogustega kauplemise süsteemi alla ja mille tootmine on emissioonimahukas. Määrus rakendus täismahus käesoleva aasta algusest. Sellele eelnes paariaastane seireperiood, aga käesolevast aastast peavad kolmandatest riikidest nimetatud toodete importijad, kes toovad Euroopasse aasta jooksul vähemalt 50 t, nende toodete pealt süsinikutasu maksma. Keskkonnaametile teadaolevalt on Eestis kehtiva määrusega u 130 kohuslast, kes toovad neid tooteid üle 50 t aasta jooksul. Praeguseks on 107 neist esitanud ka tegevusloa taotluse, mis on määruse kohaselt kohustus ja suurem osa on selle ka saanud. Hetkel on veel sisseelamisperiood, kuna tegemist on väga uue kohustusega. Nüüd on Euroopa Komisjon (Komisjon) tulnud välja määruse laiendamise ettepanekuga. Komisjon on teinud ettepaneku laiendada CO₂ tasu toodetele, mis sisaldavad praeguses määruse kohaldamisalas olevaid materjale ehk rauda, terast ja alumiiniumi. Komisjon on toonud juurde veel täiendavad sätted, mis puudutavad süsteemist kõrvalehoidmise vähendamist. On tehtud ka ettepanekud uuendada arvestust elektrienergiasektorile, et see võtaks paremini arvesse ka taastuvenergia osakaalu. Eestit see aga ei mõjuta, kuna Eesti enam kolmandatest riikidest ehk väljastpoolt EL-i elektrit ei impordi. Lisaks on Komisjon tulnud välja ettepanekuga luua ajutine dekarboniseerimisfond, toetamaks tootjaid, kes määruse alla kuuluvaid tooteid EL-is toodavad. Tulevikuvaade on, et kui praegu puudutab laiendamine üksnes kaubakategooriaid, mis sisaldavad juba määruse alla kuuluvaid materjale, siis 2027. aastal koostab Komisjon aruande selle kohta, millistele tootekategooriatele võiks veel süsiniku piirimeedet laiendada

selleks, et tõsta erinevate sektorite konkurentsivõimet EL-i siseturul. Selle põhjal teeb Komisjon ettepaneku määruse veel täiendavaks laiendamiseks. Käesoleval istungil käsitletakse esimest sammu ehk ettepanekuid, mis puudutavad rauda, alumiiniumi ja terast sisaldavaid tooteid. Valdav osa kaupadest, mille osas Komisjon on näinud, et süsiniku piirimeede võiks laieneda, sisaldavad suures osas praeguse süsiniku piirimeetme alla kuuluvaid materjale keskmiselt 79%, aga tootekategooriate sees on ka kodutarbed, millest mõningatel juhtudel on süsiniku piirimeetme alla kuuluvate materjalide sisaldus isegi veidi alla 60%. Varieeruvus on üsna suur. Komisjon on teinud ettepaneku laiendada süsiniku piirimeedet 180-le kaubakategooriale. Hetkel on töörühmades ja liikmesriikide vahelistes aruteludes käinud liikmesriigid välja veel 700 täiendavat kaubakategooriat. Eelkõige suuremate liikmesriikide puhul soovitakse pigem näha rohkem kui vähem kaupu, millele süsiniku piirimeede laieneb. Eesti puhul on oluline silmas pidada, et kuna Eesti on nende kaubakategooriate importija ja riigil sellist suurt tööstustootmist ei ole, siis on Eesti vaates oluline suunata määruse laiendamist sellisesse ulatusse ja tingimustele, mis on kooskõlas ka Eesti majandushuvidega. Taustal tasub aga silmas pidada, et enamate riikide huvi on määruse kohaldamisala isegi rohkem laiendada kui see, mida Komisjon on välja pakkunud. Vaadates laiendamise ettepaneku mõju ja kui kõne all on 180 kaubakoodi, mida Komisjoni ettepanek sisaldab, siis Eestis lisanduks uusi kohuslasi u 31 ettevõtet. Komisjoni mõjuhinnangute kohaselt ei tohiks piirimeetmel olla keskmiselt olulist mõju toodete hindadele. Kõige suurema mõjuna näeb Komisjon hinnamõju ehitussektoris (0,12%). Teiste kaubakategooriate puhul on Komisjon mõju hinnanud väiksemaks. Rääkides Eesti seisukohtadest, siis leitakse, et süsiniku piirimeetme määruse muudatus peab keskenduma strateegiliselt olulistele ning EL-is piisava tootmismahuga kaupadele. Eesti eelistus oleks, et nt kodukaupadele määrus kohe ei laieneks ja määruse laiendumine oleks järkjärguline. Esimeses järgus võiks keskenduda kaupadele, kus süsiniku piirimeetme materjalide sisaldus on väga kõrge ehk üle 70%. See võimaldaks nt kodukaubad hetkel meetme alt välja jätta. Lisaks peab Eesti vajalikuks tõsta praegust 50 t aastast miinimummäära 75 t või 100 t, et paremini arvestada süsiniku piirimeetme laiendamise mõjudega. See võimaldaks vähendada ka kohuslaste arvu, kes võiksid määruse kohaldamisala laiendamise kaudu lisanduda. Lisaks eelistab Eesti, et meetme laiendamisega hõlmatud toodete importijatele kohaldataks 2028. aastal ühe aasta pikkust finantskohustustega üleminekuperioodi. See tähendab, et eelistatakse, et täiemahulisele rakendamisele eelneks pikem ülemineku- ja seireperiood. Eesti toetab Komisjoni tehtud ettepanekuid seoses järelevalvemeetmetega. Eesti saab toetada ka võimalust eemaldada kaup ajutiselt määruse kohaldamisalast erakorraliste turuhäirete korral. Vaadates hetkel väetiseturul toimuvat, siis kui Euroopas ei ole veel piisavas mahus oma tootmist ja ka impordihinnad on kriiside tõttu tõusnud, siis võiks olla paindlik reageerimismehhanism. Kuigi elektri impordireeglite muutmine Eestit ei mõjuta, siis seda toetatakse, kuna on riike, kus see on oluline ja Eesti saab nendega solidaarne olla. Lisaks saab Eesti toetada ka tootepõhiseid vaikeväärtusi või muud õiglasemat ja lihtsamat heite määramise lahendust, et tekiks korralik register. Tootekategooriatel oleksid mõjud välja arvatud keskselt, et ettevõtted, kes neid kaupu impordivad, ei peaks heitekoguste arvutamiseks lisaressurssi kulutama. Eesti ei toeta rahvusvaheliste kasvuhoonegaaside ühikute kasutamist süsiniku piirimeetme puhul enne, kui rahvusvaheliste ühikute mõjud on hinnatud ja üldpõhimõtted on EL-is kokku lepitud. Komisjon on lubanud välja tulla ka mõjuhinnanguga, kuid Eesti näeb, et enne, kui mõjuhinnangut ei ole, ei peaks ka üksikute määruste puhul sündmustest ette minema, vaid vaatama rahvusvaheliste ühikute kasutamist tervikuna kõikide failide lõikes. Eesti peab ajutise toetusfondi vajadust ja tõhusust küsitavaks, kuna Eesti sealt kasu ei saa, aga enda tulust peab selle kasuks loobuma. Kui selline toetusfond luuakse, siis sinna ei peaks panustama ja oma tulust loobuma riigid, kus kohapeal ei ole tootjaid, kes sellest fondist vahendeid võiksid taotleda. Ühtlasi peab Eesti oluliseks, et süsiniku piirimeetme rakendamiseks kavandatud tulusid ei suunata muuks otstarbeks. Eesti võtab seisukoha, et ebasobiva fondilahenduse korral saab selle loomise vastu hääletada. Kõik taolised omavahenditesse suunamised ja

fondide loomised tuleb EL-is eelarve läbiraakimistel läbi arutada, aga Komisjonil on viimasel ajal olnud tihti tavaks hakata erinevate õigusaktide juures eraldi vahendeid omavahenditeks küsima või uusi fonde läbi rääkima. Eesti hinnangul ei ole see mõistlik ja tasub hoida tervikpilti.

Mart Maastik küsis, et mille alusel tehakse otsused, kui palju peavad EL-is ettevõtted hakkama maksma kolmandatest riikidest tulevale CO₂ hinnalisa ning kas see laekub EL-i teatud arvele või läheb riiki, kuhu tooted tuuakse.

Laura Rimmelgas vasta, et see, kui palju erinevate toodete puhul CO₂ tasu maksta tuleb, sõltub kahest komponendist. Esimene komponent on toote CO₂ jalajälg ehk see, kui palju CO₂-te toote tootmine õhku paiskab. Teine komponent on süsiniku tonnihind, mis on otseses seoses heitkogustega kauplemise süsteemi ühiku hinnaga. Esimene aasta on kvartaalne ja teisest aastast alates toimub see nädala kaupa. Esimese kvartali hind on nüüd kokku löödud ja järgmise ehk teise kvartali oma lüüakse sügise poole kokku. Raha laekub EL-i eelarvesse, kuna ühikuid ostetakse läbi keskse registri ja osa tuludest jääb EL-i omavahenditesse. Osa tuludest pidi esialgse ettepaneku järgi laekuma liikmesriikidele rakenduskuludeks, aga nüüd on arutelu all dekarboniseerimisfond, kuhu Komisjon soovib suunata selle osa, mis oli mõeldud liikmesriikidele, et see otsemini ettevõtetenäi jõuaks.

Mart Maastik lausus, et ettekandes toodi välja, et muudatused tarbijatele hinda ei suurenda. Kolmandatest riikidest tuuakse sisse kaupu, mida EL-is ei toodeta, nüüd pannakse sinna hinnalisa ja öeldakse, et hind ei muutu. Ühtlasi toodi ettekandes välja, et impordimaht kasvab 72%. Kõneleja palus eelneva osas täpsustust.

Laura Rimmelgas ütles, et Komisjoni mõjuhinnangul on toodete ja kaupade lõpphinnale mõju pigem väike. Rääkides impordimahust, siis tegemist on süsiniku piirimeetme alla kuuluvate kaupade mahu kasvuga.

Annika Varik lisis, et hetkel teatakse, mis süsiniku piirimeetme alla kuulub ja palju tonne kokku on ning vaadates, kui palju tonne lisaks tuleks, kui süsiniku piirimeede laieneb, siis see näitabki eelmainitud 72%-i.

Urve Tiidus tundis huvi, et vaadates hetkel maailmas toimuvat, siis kui palju kallineb väetiste hind ja kas põllumehed on sellega kursis. Rääkides Eesti seisukohtadest, siis need tunduvad üsna ratsionaalsed. Kõneleja uuris, kas nende osas võiks tekkida konflikte.

Laura Rimmelgas sõnas, et väetistele määrus juba kehtib. Laiendamise ettepanek hõlmab muid kaubakategooriaid. Väetistega tegeldakse hetkel väga intensiivselt. Komisjon on välja tulnud väetiste tegevuskavaga, kuidas erinevate sündmuste hinnamõju leevendada. Väetiste hinda suuremas osas mõjutab nende kättesaadavus Lähis-Ida sõjast tingitud tarneprobleemide tõttu. Süsiniku piirimeetme mõju muude mõjude kõrval on väiksem, aga Eesti on erinevates aruteludes seda probleemi tõstatanud, et läbi süsiniku piirimeetme hinnamõju veidi leevendada. Küll aga ei ole selles osas liikmesriikide seisukohad ühesugused. On ka neid riike, kes Euroopas väetisi toodavad ja näevad, et see on hetk anda eelist EL-is toodetud väetistele. Eesti on erinevatel kohtumistel seda probleemi siiski tõstatanud nii Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kui ka Kliimaministeeriumi ekspertide ja ministrite poolt. Need arutelud toimuvad paralleelselt laiendamise ettepanekuga. Ühtlasi, et muuta tulevikus lihtsamaks sellistele kriisidele reageerimist, siis Eesti toetab, et anda Komisjonile n-ö hädaabipiduri nupp. On väga palju riike, kes sooviksid veelgi rohkematele kaupadele süsinikutasu juurde lisada. Komisjon on öelnud, ja sellega nõustub ka Eesti, et kui üldse on võimalik piirata, mis selle alla kuulub, siis need peavad olema väga lihtsasti arvatud

põhimõtted. Seepärast on liigutud mitte üksikute tootekategooriate kaupa, vaid pigem tehakse ettepanek tõsta n-ö miinimummaterjalide sisaldust, mis kaubad sinna alla läheksid ja lisaks tuleks juurde vaadata ka seda, et Euroopas oleks piisav tootmismahd kohapeal olemas. Hetkel tegelevad paljud teised riigid sellega, et nimekirja tooteid juurde saada, aga Eesti vaatest on oluline, et tegeletakse nende teemadega, millel on suur mõju, aga ei tegeletaks näiliste teemadega, millel ei ole olulist mõju, aga mis võib tekitada tarbijatele lisakoormust.

Mario Kadastik sõnas, et Komisjoni hinnangul ei tohiks meetme laienemisel hindadele suurt mõju olla ja uuris seoses ehitussektori 0,12% kallinemisega, et kas see on mõeldud toote hinna suhtes kallinemisena või et ehitussektoris tuleb umbes nii paljudel toodetel kallinemine. Lisaks, see kui palju CO₂ emiteeritakse hakkab edaspidi nädalase prognoosiga toimuma, aga kas seal võetakse arvesse ka, kust sihtriigist see tuleb ja milliselt tootjalt. Nt kui kolmas riik otsustab hakata tootma roheterast, siis kas nende puhul piirimeede enam ei rakendu, kuna nad on CO₂ neutraalsed.

Laura Rimmelgas vastas, et kõik koefitsiendid ja vaikeväärtused, mis Komisjon laseb keskselt välja arvutada, on riigipõhised. Seal on aga jäetud ka võimalus, et kui tõesti tootja on kolmandas riigis rakendanud erinevaid meetmeid, et oma toote jalajälge alla tuua, siis ta saab enda tootepõhise jalajälje lasta välja arvutada, aga see tuleb tõendada EL-i poolt ette nähtud süsteemi alusel.

Annika Varik lisas, et 0,12% peaks ilmestama nende toodete hinnatõusu keskmiselt. Eesti on Komisjonilt korduvalt detailseid arvutusi näha palunud. Eesti ise ei saa arvutust teha seni, kuni ei ole valemit, mille järgi Komisjon heite arvutab. Keerukus on, et erinevatel toodetel on erinev süsiniku piirimeetme toorainesisaldus ja seda tuleks arvutuses arvestada. Tegemist on üsna keerulise arvutusega. Eesti on proovinud Komisjonilt saada nende materjale hinnastamise kohta, kuid neid ei ole veel Eestile antud.

Rene Kokk lausus, et Eesti seisukoht on, et imporditavatele kaupadele kehtivat massipõhist lävendit (50 t aastas) suurendatakse nt 75 või 100 t-ni aastas ja uuris, mis on teiste liikmesriikide tunnetus.

Laura Rimmelgas ütles, et see ei ole aruteludel hetkel väga palju liikmesriikide tähelepanu saanud. See on üks teema, mida Eesti saab omalt poolt aruteludes välja tuua ja üleval hoida. Teiste riikide rõhk on pigem läinud lisatootekategooriate väljakäimise peale. Ka Eestis on neid ettevõtteid, kes on öelnud, et lävendit ei peaks tõstma. Võrdse konkurentsi vaatest on oluline, et võib-olla kõik on kohuslased. Tasub silmas pidada, et algselt oli määrus sellisel üles ehitatud, et iga tonn ja iga kilogramm oleks sinna arvesse läinud. See aga ei ole samuti mõistlik, sest see kasvataks väga palju riikide halduskoormust ja võiks tähendada ka seda, et eraisikutele võivad hakata laienema kohuslaseks registreerimise nõuded, mis ei ole mõistlik ega teostatav. Seetõttu sai isegi juba 50 t-is teatud põhjustel kokku lepitud. Eesti näeb, et kui tootekategooriate ring laieneb, siis tuleb hoolega kaaluda, kas see on ka laienemise korral mõistlik või tuleks seda tõsta. Eesti näeb, et seda pigem tuleks tõsta.

Rene Kokk uuris, et kuna 50 t on väga väike kogus, siis kas seetõttu teema suuremaid riike ei kõneta.

Laura Rimmelgas vastas, et tõenäoliselt on see põhjuseks.

Jaak Aab lausus, et Eesti seisukohtades on välja toodud, et toetatakse elektri impordi puudutavate sätete kohendamist, mis tagavad mittefossiilsetest allikatest toodetud elektri arvestamise impordis. Kõneleja palus selles osas kommentaari.

Annika Varik ütles, et hetkel on arvutused selliselt üles ehitatud, et justkui kogu kolmandatest riikidest tulenev elekter oleks fossiilelekter, aga see ei ole nii. Seepärast tehakse tagasiulatuvalt arvutused selliselt ringi, et see oleks maksustamise vaates õiglane.

Mario Kadastik sõnas, et terase tootmisel kulub keskmiselt u 1,9 t-ni CO₂-te 1 t-ni terase jaoks. Terasa hind on hetkel turul u 700 eurot/t ja CO₂ hind on u 75 eurot/t, mis tähendab u 20% hinnatõusu. See hinnatõus oleks importterasele. Seetõttu ettekandes toodud ja Komisjoni poolt arvatud 0,12% hinnatõus võib olla eksitav. EL-is on see 20% eeldatavasti juba hinna sisse arvestatud. Kõneleja tundis huvi, kas see arvutus on korrektne.

Laura Rimmelgas lausus, et arvutused vaadatakse üle. Lisaks, olulist rolli omab ka see, kui palju Euroopas neid kaupu juba toodetakse ja kui kiiresti suudetakse EL-is nende tootekategooriate koguseid suurendada. Eesmärk on, et Euroopas toodetakse rohkem ja vähendatakse sõltuvust kolmandatest riikidest.

Mart Maastik sõnas, et sisuliselt luuakse EL-ile uut maksu ja raha lähebki EL-i. Euroopas on kunstlikult tehtud CO₂ heitkogustega kauplemise süsteem, mis ilmselgelt on viinud EL-i võrreldes teiste riikide konkurentsist välja, aga nüüd soovitakse selle kaotamise asemel sissetoodavale kaubale panna samasugune süsteem, et vähemalt EL-i sees ettevõtjad, kes toodavad nt terast, oleksid samas konkurentsisis kui need, kes väljastpoolt sisse toovad. Tekib juurde suurel hulgal bürokraatiat. Süsteem ise on samuti keerukas. Lõppkokkuvõttes on tegemist ka maksuga, mis ei lähe mitte riikidele või sinna, kus ehitused toimuvad, vaid EL-i ühtsesse fondi. Raha hakatakse kulutama uute teemade toetamiseks, mis viivad EL-i veelgi enam konkurentsist välja. Kõneleja ettepanek on mitte toetada kõnealuse süsteemi loomist. Pigem peaks heitkogustega kauplemise süsteemist üldse vabanema. Ei ole arukas lisada ühele ebamõistlikule süsteemile teist juurde.

Otsus

Komisjon otsustas Vabariigi Valitsuse seisukohti toetada.

Komisjoni otsus tehti hääletades (poolt 6: Jaak Aab, Mario Kadastik, Mait Klaassen, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi; vastu 1: Mart Maastik; erapooletuid 0; ei hääletanud 1: Rene Kokk).

(allkirjastatud digitaalselt)
Marek Reinaas
majanduskomisjoni esimees

Koostaja: Maria Haas
631 6436 maria.haas@riigikogu.ee